

NAŠE RASTLINE

»Z rastlinami sem se začel ukvarjati, še preden sem prestopil šolski prag. Ko smo kosili v senožehtih, sem tam najbolj užival – tam je bilo polno zanimivih rastlin, ki jih nisem poznal.« je v knjigi *Naše rastline* zapisal njen avtor Jože Bavcon. »Rastline so tako iz leta v leto postajale vse bolj moje znanke. Ko so moji vrtovi – od vse večjih doma in naposled botaničnega v Ljubljani – postajali zapovrstjo premajhni, je še vedno ostala pisana narava. Zato je morala moja družina preživeti veliko koncev tedna v naravi, ne-

skoraj lirično opeva dovršeno lepoto rastlin v skladu z lepoto našega naravnega okolja, kjer uspevajo, ter opisuje doživljanje celote z izvirnimi in etnološko obarvanimi utrinki iz otroštva in okolja, iz katerega izhaja. Besedilo je smiselno urejeno v časovno zaporedna poglavja, ki si sledijo od obdobja mirovanja (zime), prebujanja (zgodnje pomladi), brstečega in bujnega življenja (poleti) do harmoničnega umiranja vegetacije (jeseni). V vsakem poglavju predstavi ustrezno število predstavnikov rastlin, ki v takratnem obdobju dajejo značilno sliko krajine ter poudarjajo njeno barvitost in pestrost. V podpoglavjih obravnava več kot sto različnih rastlinskih vrst ali predstavi hkrati več vrst iz posameznega rodu. V besedilu rastline opiše strokovno, po njihovem videzu, značilnostih in rastišču, prikaže njihovo (potencialno) hortikulturno »uporabnost« primerjalno s sorodnimi že uveljavljenimi domačimi ali tujimi vrstami in kultivarji, ali njihovo uporabo v prehrani, kmetijstvu, ljudskem zdravilstvu ipd. V strokovna besedila je avtor vpletel svoja osebna občutja ali doživljanje posameznih rastlin že od otroštva in vse do danes. V posameznih primerih nam postreže tudi z opisi ljudskih običajev ali izročila iz naše etnološke kulturne dediščine (kot npr. »ta bršljanov«).

Knjiga *Naše rastline* je izjemno delo v slovenskem botaničnem svetu, tako strokovnem kot hortikulturnem, izvira pa ji daje osebna nota avtorja. Z njo bomo lahko odkrivali in prepoznavali včasih očem nevidne, manj znane ali še neznane lepote in zanimivosti našega rastlinskega bogstva.

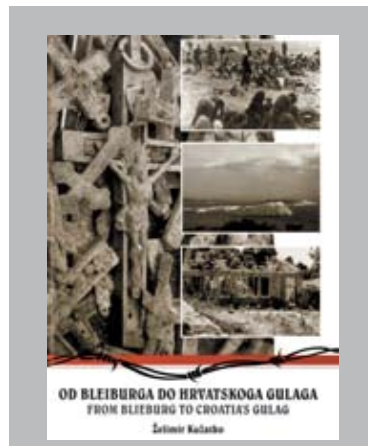
TEČI ALI UMRETI

Kilian Jornet Burgada (1987) je otroška leta preživel v planinski koči Cap del Rec v Pirenejih. Že zelo mlad se je začel ukvarjati s turnim smučanjem in se zanimati za gorski svet. Danes je eden najbolj vsestranskih gorskih tekačev, udeležuje se tako najkrajših in izredno strmih tekem v kilometrskem vzponu kot ultra dolgih tekaških preizkušenj. Je večkratni svetovni prvak gorskih tekov Skyrunner®, večkratni zmagovallec tekme UTMB (Ultra-Trail du Mont-Blanc) ter številnih drugih tekem v gorskem teku in turnem smučanju. Rekorde podira tudi zunaj tekovanja; v dobrem tednu dni je prečil celotne Pireneje, dosegel je najboljši čas proge okoli jezera Tahoe, najhitreje doslej je opravil tudi s Kilimandžarom. S popolno predanostjo svojem športu je vzor za tekmovalce najrazličnejših disciplin. Po vrsti izvrstnih športnih dosežkov se je katalonski gorski tekač in turni smučar Kilian Jornet leta 2011 odločil, da zapiše del tega, kar doživlja med ekstremnimi podvigi, ter nam v knjigi *Teči ali umreti* (izdala jo je Celjska Mohorjeva družba) s tem razkriva, kaj se med včasih nečloveškimi napori dogaja z njegovim umom in kaj ob tem občuti njegovo telo. Želi nam razkriti, o čem razmišlja, ko razmišlja o teku, in kaj doživlja med tekom. Pripoved začne z otroštvom, saj se je že takrat zapisal gorskemu svetu, ter jo nadaljuje z garaškimi leti trdega treninga, ki so ga pripeljala tja, kamor je želel.

OD BLEIBURGA DO GULAGA

Želimir Kužatko se je rodil leta 1935 v Sarajevu. Leta 1943 se je družina preselila v Borovo. Kot desetletni otrok se je z mamo in petnajstletno sestro aprila 1945 umaknil najprej v Zagreb, že čez

nekaj dni pa so se pridružili neki koloni beguncev, ki se je umikala čez Slovenijo na Koroško. Ko so v Rimskih Toplicah partizani streljali na begunce, sta bila z mamo hudo ranjena in zajeta, prav tako sestra. Zaprlji so jih v Trbovljah, kjer je gledal kolone ujetnikov, ki so jih vozili na morišča. Po dveh mesecih so jih vrnil v Zagreb, zatem pa v Vukovar. V Sarajevu se je vrnil leta 1951, končal trgovsko šolo in bil leta 1959 aretiran z obtožbo, da je širil sovražno propagando proti komunističnemu režimu in jugoslovanski državi. Obsodili so ga na dve leti zapora, ki ga je preživel na otoku Sveti Grgur. Po vrnitvi iz zapora ga je Udba silila k sodelovanju. Z družino se je zato umaknil v Ljubljano. Tu je doživel upokojitev in razpad

Želimir Kužatko je v samozaložbi izdal knjigo spominov *Od Bleiburga do hrvatskoga gulaga*.

Jugoslavije. Aktivno se je vključil v raziskovanje usode žrtev povojnih pomorov in v obujanje spomina nanje. V knjigi *Od Bleiburga do hrvatskoga gulaga*, ki je bogato ilustrirana s fotografijami, je opisal svojo razgibano življenjsko pot, s poudarkom na t.i. pliberškem zločinu in zaporu na golootoškem sosedu Sveti Grgur. ■

IVO ŽAJDELA

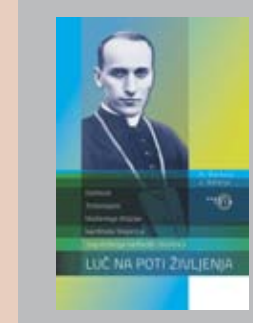
NOVOSTI NA KNJIŽNEM TRGU

ALOJZIJ STEPINAC

Duhovni življenjepisi blaženega zagrebskega nadškofa

Knjiga *Luč na poti življenja* je življenjepisi novega blaženega, zagrebskega nadškofa in kardinala Alojzija Stepinca; napisala sta ga Hugh C. Barbour in Juraj Batelja. Papež Janez Pavel II. se je odločil, da bo tega sodobnega pričevalca vere razglasil za blaženega v hrvaškem narodnem svetišču Mariji Bistrici 3. oktobra 1998. Kdo je bil Alojzij Stepinac? Po posebnem navdihljenju Svetega Duha se je odločil, da postane duhovnik. Odšel je v Rim. Kot gojenec zavoda Germanicum in študent na univerzi Gregoriana je v Rimu leta 1930 prejel mašniško posvečenje in bil leta 1934 posvečen za nadškofa pomočnika s pravico nasledstva. Bil je najmlajši nadškof na svetu, saj je bil ob imenovanju star le 36 let. Nadškof je bil tudi v najtežjih časih druge svetovne vojne, ki je Hrvaško zelo prizadela. Za nekatere države in narode v srednji, južni in vzhodni Evropi se je druga svetovna vojna končala tragično. Namesto svobode, pravičnega miru in resnične demokracije je ta del Evrope doživel komunistični totalitarizem stalinističnega kova. Pregarjanja je bila deležna posebej katoliška Cerkev. Ko se je končala vojna in so ljudje upravičeno pričakovali mir, se je začel okrutni ples sovraštva in smrti. Zagrebski nadškof Alojzij Stepinac je po vojni doživel montiran sodni proces z mnogimi klevetami in sovraštvom, čeprav je bil nedolžen in čiste vesti, tako da je to bilo pravo mučeništvo. Postal je mučenec za edinost Cerkev, mučenec boja za svobodo Cerkev in spoštovanje človekovih pravic. ■

I. Ž.

Založba Družina je izdala knjigo *Luč na poti življenja* o blaženem Alojziju Stepinu.

PODLISTEK

TANJA MLAKAR

HALO, BOG – ME SLIŠIŠ?

Tišina na drugi strani ga je presenetila.

»Ana, si še pri telefonu?«

»Tukaj sem,« je spet zašepetala Ana. Spet bo slišal nekaj, kar se ji zdi izjemno pomembno, je pomislil in se nasmehnil. Zdaj, ko se je vračal v svoje otroštvo, jo je še bolj pogrešal.

»Dva dojenčka ne pomenita nič hudega!« Andreju je vzelo sapo. No, res ne. Dojenčka nista nič kriva, toda Anžetova družina pa tudi ne. Kaj naj odgovori svoji hčerki, je pomislil. »Mi molimo za oba dojenčka,« ga je deklica prehitela z odgovorom.

»Res?« je skušal pridobiti čas za odgovor. Presneto, devetletna deklica ga prekaša v komunikaciji, je pomislil.

»Očka, si še tam?« Prikimal je.

»Očka?«

»Ja, tukaj sem. Neke motnje so na liniji.« Ta laž je bila neumnina, a drugega se v tako kratkem času ni mogel spomniti.

»Hotela sem vaju vprašati, ali bi tudi vidva molila za Anžetova dojenčka? Ker sta v hribih, vaju Bog zagotovo bolje sliši.« Že je hotel odločno zavrniti njeno prošnjo, a se je zadnji hip zadržal. Ana ima svojo vero, to je vedel. Predvsem po zaslugi Veronike in Tineta je spoznala Boga. Že res, da on Boga ne mara, toda ni treba, da se to zgodi tudi njegovi hčerki.

»Prav, bova molila še midva,« je hitro odvrnil.

»Juhuhu,« je zavriskala Ana. Ko je odložil slušalko, je zagledal Marjanin vprašujoči obraz. Vse je slišala, je pomislil.

»Si vedela, kaj me bo vprašala?«

»Sem, ker je mene vprašala isto?« je prikimala.

»In kaj si ji odgovorila?«

»Isto kot ti.« Prav je storila, je zamrmral. Tega Ani nista mogla odreči. Kljub vsemu ni bil prepričan, ali se je prav odločil. Tega mu ne bi bilo treba storiti in navsezadnje nihče

ne bo vedel, ali on moli ali ne. Že v naslednjem hipu pa je vedel, da bo obljubo, ki jo je dal Ani, izpolnil.

V soboto je Andrej zgodaj vstal, se oblekel, skuhal kavo, potem pa odšel zbuditi Marjano.

»Kam hitiva?« je zamrmrala, ko je vlekel odejo z nje.

»Vstani, zaspanka, greva naokoli.«

»Ne grem,« je odvrnila in potegnila odejo nazaj nase. Še preden mu jo je uspelo pregovoriti, je spet zaspala. Torej bova odšla kasneje, si je mislil. Vzel je kavo in sedel pred kočo. Jutrobi bilo škoda zamuditi. Na vzhodu si je sonce utiralo pot in na zahodu je šla spat luna. Vmes pa modro in očiščeno nebo.

»Kako lep dan,« je zaslišal od vrat. Skuštrana in zaspana je stala na vratih.

»Si se končno le zbudila?« je vstal in stopil k njej.

»Če si me že zbudil,« je zamomljala.

»Navsezadnje, če ti ni do izleta, se lahko vrneva v posteljo?«

Hitro je odkimala in se nasmehnila.

»Rad te imam,« je zašepetal.

»Tudi jaz tebe,« je odvrnila Marjana in se prižela k njemu. Ko sta se odpravila, sta v tišini hodila drug za drugim. Andrejevo čudno obnašanje jo je plašilo in vznemirjalo. Pa tudi sama je imela mešane občutke. Včeraj, ko sta stopila v kapelo, se je v njej nekaj prelomilo. Še nikoli nista šla sama v cerkev. Za božič in veliko noč so šli vsi skupaj, tudi mama in oče. »Zaradi spoštovanja do njiju grem,« je Andrej poudarjal. Njena včerajšnja molitev v kapeli, ki ji je privrela prav iz srca, jo je presunila. Še preden se je dobro zavedla, je vse, kar jo je bremenilo, potožila Bogu. Zdelo se ji je, da je v tistem trenutku postala podobna Ani. Sama nad seboj je bila presenečena, zato je noč prebedela v premišljevanju. Do jutra ni našla nobenega odgovora, ki ga je iskala. Kakšnega, se je vprašala, a tudi na to vprašanje si ni znala odgovoriti. Zbegana je bila sama, Andrej pa tudi. Ko sta včeraj prišla iz kapele, sta se

le spogledala. In pot do koče nadaljevala v tišini. A bila je tišina, ki ju ni bremenila. Ko je to jutro spet hodila za njim, je premišljevala ... Vsega se je nabralo preveč. In ni ji bilo jasno, česa je bilo preveč. Andrejeva tragedija je bila veliko breme, ki sta ga nosila oba. Prva leta zakona se je trudila in ga tolažila v njegovi žalosti, a njegovo obtoževanje Boga ni poenajalo. »Nekam tiho si danes,« se je ozrl nanjo. Nasmehnila se je in mu z roko nakazala, naj nadaljuje. Ko sta šla mimo kapele, sta se tokrat oba ozrla v tisto smer, tja pa nista stopila. Že to, da je šel Andrej včeraj notri, jo je presenetilo. »Boga ni,« je nekoč povedal Andrej. »Če Bog je, mi tega ne bi storil,« je ugovarjal drugič. »In, če mi je Bog to storil, potem takega ne potrebujem.« Marjana je odkimala z glavo. Na planini se te njegove besede niso zdele več tako prepričljive. Niti njej, a zdelo se je, da tudi njemu ne.

»Tadej!« se je razveselil Andrej, ko je zaslišal bratrančev glas.

»Hej, kaj počneš?«

»Sedim v avtomobilu in se peljem domov,« je odvrnil Andrej.

»Imaš pol ure časa, za kozarec piva?« Andrej je za hip okleval, potem pa se je spomnil, da bo Marjana odšla po Ano.

»Lahko, seveda, z veseljem.« Na poti je premišljeval, koliko časa Tadeja že ni slišal. Kmalu potem, ko se je poročil z Marjano, se je poročil tudi Tadej. A zdelo se je, da je njega in njegovo ženo bremenilo, ker še nista dočakala dojenčka, zato se je vez med njimi zrahljala.

»Kako si?« ga je Tadej potrepljal, ko sta se dobila. Pogovor je stekel o vsakdanjih rečeh in ko je Andrej pogledal na uro, je odkimal.

»Ne morem verjeti, tri ure sva klepetala,« se je nasmejal. Potem sta vstala in si obljubila, da se bosta poslej večkrat srečala.

»Toliko časa sta se pogovarjala? No, saj se res dolgo nista videla,« se je Marjana začudila.